

HİNDİLER TEKKESİ

ve
İstanbul'da, Üsküdar-Selâmsız'da 1150(1737/38)'de kurulan Hintli
dervişlerin uğrağı olan bir tekke.

Üsküdar ilçesinde, Selâmsız semtinde, Solak Sinan Mahallesi'nde, mahalleye adını veren camiye yaklaşık 100 m. mesafede yer alan Hindîler Tekkesi İstanbul'da, Hindistan'dan gelen seyyah dervişlerin barınması için kurulmuş iki tesisten biridir. Tarihçesine ilişkin bildiklerimiz oldukça sınırlıdır. Ancak Zâkir Şükrî Efendi'nin naklettiğine göre Kadiriyye tarikatına bağlı olan tekke 1150(1737/38) yılında Şeyh Seyyid Feyzullah Efendi el-Hindî (ö.1748) tarafından faaliyete geçirilmiştir. Aynı kaynakta, daha sonra tekkenin postuna geçen şeyhlerin kimlikleri şu şekilde belirtilmiştir: Şeyh Bereket Efendi el-Hindî, Feyzullah Efendi'nin halifesi Şeyh Emanullah el-Hindî, Serguruh-ı Şeyh Rahimullah-ı Şah el-Hindî (ö.1779), Şeyh Mehmed Multan el-Hindî (ö.1787/88), Mehmed Multan'ın oğlu Derviş Pîr Seyyid Mehmed Efendi (ö.1792/93), Şeyh Abdullah Yâr el-Hindî (ö.1822/23), Şeyh Ali Efendi (ö.1830/31), Şeyh Süleyman Halife Efendi (ö.1836/37), Şeyh Mehmed Raşid Efendi (ö.1868 veya 1869), Şeyh Hasan Veliyeddin Efendi ve 1294(1877)'de meşihatı üstlenen Şeyh Mehmed Tahir Efendi. T. Zarccone, gerek Feyzullah el-Hindî'nin gerekse de kendisinden sonra gelenler arasında "el-Hindî" lakabına sahip bulunan beş şeyhin gerçekten Hint asıllı olduklarının kesin biçimde kanıtlanamayacağını, bu kişilerin Hindistan üzerinden İstanbul'a veya hacca giden Orta Asya kökenli Türk şeyhleri olabileceğini ileri sürmektedir. Mamafih tekkenin bağlı bulunduğu tarikatın (Kadiriyye) Orta Asya'dan ziyade Hindistan'da yaygın ve etkin olması, ayrıca söz konusu şeyhlerin isimleri (Emanullah, Rahimullah, Abdullah Yâr) bu iddiayı desteklememektedir.

İstanbul tekkelerinin dökümünü içeren kaynaklarda banisinin adı ile de anılan (Feyzullah Efendi / Hindî Feyzullah / Şeyh Seyyid Feyzullah-ı Hindî Hazretleri) Hindîler Tekkesi tamamen ortadan kalkmış olup yerleşim düzeni ve mimari özellikleri tesbit edilememektedir. Bu meyanda Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan, Ş. Akbatu'nun İ. H. Konyalı'ya intikal ettirdiği 1924 tarihli Üsküdar'daki vakıf eserler dökümünde tekkenin arsa halinde olduğunun belirtilmesi, tekkelerin kapatılmasından (1925) önce burada tarikat faaliyetinin sona erdiğini ve binaların tarihe karıştığını göstermektedir. Diğer taraftan Zâkir Şükrî Efendi'nin verdiği şeyhler listesinin 1870'lerin sonlarında

ve aynı dönemde camilerin olduğu belirtilen

kesilmesi de dikkati çeker.

Tekkenin günümüze gelebilen izleri Şeyh Feyzullah el-Hindî'nin kabri ile Abdullah Efendi'nin 1240(1824/25) tarihli kabrini barındıran demir parmaklıklı hazire kalıntısından ve bunun çevresindeki bazı mezar taşı parçalarından ibarettir. Feyzullah el-Hindî'ye ait sandukanın başucundaki şahide sülüs hatlı bir kitabe ile donatılmış ve uzun bir arakiye ile düz dolama destardan oluşan, İstanbul'da benzerine rastlanmayan bir serpuş ile taçlandırılmıştır. Üzerinde herhangi bir yazının ve bezemenin yer almadığı ayakucu taşı ise dilimli bir kemer ile son bulur. Diğer mezarda gömülü olan kişinin, Zâkir Şükrî Efendi'nin meşâyih listesinde 1238(1822/23) yılında vefat ettiği belirtilen Şeyh Abdullah Yâr el-Hindî olması muhtemeldir. Halen tekkenin arsası ve çevresi Çingenelelere ait rengârenk meskenler tarafından işgal edilmiş bulunmakta, burada imamet edenlerin Şeyh Feyzullah el-Hindî'yi kendi velîleri olarak benimsedikleri ve kabrine sahip çıktıkları gözlenmektedir.

BİBLİYOGRAFYA:

- 1) Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, Hadikatü'l-Cevâmî, İstanbul 1281(1865), I, s.219;
- 2) A. Çetin, "İstanbul'daki Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1764) Tarihli Önemli Bir Vesika", Vakıflar Dergisi, XIII(1981), s.589;
- 3) Bandırmalızade es-Seyyid Ahmed Münib Üsküdarî, Mecmua-i Tekâyâ, İstanbul 1307(1889/90), s.6;
- 4) 1328 Senesi İstanbul Beldesi İhsâiyât Mecmuası, İstanbul R.1329 (1913/14), s.20;
- 5) Zâkir Şükrî Efendi, Die Istanbuler Derwisch-Konvente und ihre Scheiche (Mecmua-i Tekâyâ), yay. M. S. Tayşî - K. Kreiser, Freiburg 1980, s.77;
- 6) İ. H. Konyalı, Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi, İstanbul 1976, I, s.59, 419;
- 7) T. Zarccone, "Histoire et Croyances des Derviches Turkestanais et Indiens à Istanbul", Anatolia Moderna/Yeni Anadlı, II, Derviches et Cimetières Ottomans, 1990, s.137-200(s.170-172);
- 8) ay.yaz., "Hindîler Tekkesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, IV(1994), s.74-75;
- 9) M. Özdamar, Dersaadet Dergâhları, İstanbul 1994, s.231.